

SOEMO*kaarten*

voor de sociaal-emotionele ontwikkeling
(normen en waarden)

Handleiding

Drs. Wiebren de Jong

EDUFORCE
educatieve uitgeverij

Over de auteur

Wiebren de Jong (1956) heeft een brede ervaring in het basisonderwijs. Hij heeft 21 jaar voor de klas gestaan. In die periode ontstond de behoefte om met collega's over onderwijs in gesprek te raken. Na een universitaire opleiding is hij nu al jaren werkzaam binnen de onderwijsbegeleiding. Hij heeft veel ervaring in het begeleiden van teams en leerkrachten, waaronder teams van zwakke en zeer zwakke basisscholen. Zijn directe belangstelling en expertise ligt op het gebied van lezen en taal, inclusief de hulp aan risicoleerlingen. Daarnaast heeft hij affiniteit met het ontwikkelen van onderwijsleermateriaal. Hij is mede-auteur van een methode voor begrijpend lezen en een taalmethode.

Deze methode is tot stand gekomen met medewerking van een groot aantal leerkrachten. Zij hebben voor het samenstellen van de kaarten in een enkel geval geput uit bronnen, waaronder tijdschriften voor de jeugd, die helaas niet meer door de uitgever zijn te achterhalen. Het betreft in de meeste gevallen een bewerking van of een variatie op een tekst uit de betreffende bron. De uitgever verzoekt een ieder die de indruk heeft hierdoor in zijn belangen te zijn geschaad, contact met hem te zoeken voor het treffen van een passende regeling.

088 0200 300
mail@eduforce.nl
www.eduforce.nl

Eduforce, herziene uitgave 2015
ISBN 90 76838 216

Tekeningen: Luuk Klazenga
Vormgeving: Bertus Zijlstra

© **2005 Eduforce**. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, computersoftware, of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Kopers van deze uitgave mogen de als zodanig aangegeven kopieerbladen -uitsluitend voor gebruik op de eigen school- vermenigvuldigen. De kosten van dit kopierecht zijn namelijk in de aanschafprijs opgenomen. Kopers staan daarom bij de uitgever geregistreerd.

INHOUD

Vooraf

1. Inleiding
2. Bedoeling
3. De kaarten
 - 3.1 Algemeen
 - 3.2 De voorkant van de kaarten
 - 3.3 De vervolgbladen
4. Werkwijze

Overzichtslijst van behandelde soemokaarten en bijlagen

Soemokaarten

Bijlagen

Vooraf

In deze map bevinden zich kaarten. Met behulp van deze kaarten wordt de sociaal-emotionele ontwikkeling van basisschoolkinderen op preventieve wijze gestimuleerd. De nadruk ligt op preventieve ondersteuning. Natuurlijk moet een school aandacht besteden aan kinderen die duidelijk afwijkend gedrag vertonen. Maar op termijn kan het wel eens een besparing van tijd en vooral van energie zijn als leerkrachten zich meer 'preventief' bezighouden met een positieve ondersteuning van de sociaal-emotionele ontwikkeling van hun kinderen. En dan niet alleen van probleemkinderen, maar van alle kinderen.

De ondersteuning van basisschoolkinderen moet leiden tot sociaal-emotionele competentie van deze kinderen. We verstaan onder sociaal-emotionele competentie het vermogen van het kind om op een adequate wijze om te gaan met zichzelf, met andere kinderen, met volwassenen en met de wereld om het kind heen. Het gaat daarbij om het ontwikkelen van kennis, inzicht, vaardigheden en houdingen. Deze componenten moeten ervoor zorgen dat het kind relaties kan aangaan en onderhouden, deze kan vergroten, verkleinen en loslaten op een zodanige wijze, dat het kind in evenwicht blijft of in staat is dat evenwicht te herstellen.

Uiteindelijk moet de sociaal-emotionele competentie ertoe leiden dat mensen reeds op jonge leeftijd zich kunnen associëren met algemeen gewaardeerde normen en waarden. Daarbij valt te denken aan eerlijkheid, verdraagzaamheid, democratie, moed, hulpvaardigheid, zorgzaamheid, zelfbeheersing, fatsoen, toegeeflijkheid, respect, beleefdheid, eerbied, moed, solidariteit, vrijheid, trouw, verantwoordelijkheid, vergevingsgezindheid, enz. De soemokaarten spelen nadrukkelijk in op deze, maatschappelijk gezien, belangrijke normen en waarden. Vandaar dat het ook als ondertitel wordt gebruikt.

Het ontstaan van sociaal-emotionele competentie is afhankelijk van een drietal voorwaarden:

- Kennis en inzicht verwerven in sociaal-emotionele woorden, begrippen. Bijvoorbeeld: wat is jaloers, wat gebeurt er met mij als ik jaloers ben, zijn anderen ook jaloers en hoe kan ik mijn jaloezies afzwakken of voorkomen?
Deze dimensie richt zich op het leren kennen van zichzelf (zelfconcept), de ander en de relatie daartussen.
- Sociaal-emotionele vaardigheden verwerven. Bijvoorbeeld: op welke wijze vraag je of je mee mag spelen met andere kinderen: wat zeg je, hoe kijk je, op welk moment stel je de vraag, wat doe je als het antwoord negatief is?
Deze dimensie heeft betrekking op het in de praktijk kunnen omgaan met zichzelf en de ander.
- Het vermijden van sociaal-emotionele vergissingen. Bijvoorbeeld: je kleinere broertje moet je beschermen: is dat zo, heeft je broertje daar voordeel van, hoe vinden anderen die rol van beschermengel?
Binnen deze voorwaarde spelen normen en waarden een belangrijke rol. Het gaat om het vermijden van stereotypen en de dimensie zou moeten leiden tot een vertaling in mentaliteit en opstelling.

Deze map is bedoeld voor leerkrachten in het (speciaal) basisonderwijs. Het pakket kan gebruikt worden als methode, waaruit wekelijks lesstof voor 15 – 45 minuten wordt gehaald. Echter, de soemokaarten kunnen ook gebruikt worden als bronnenboek. In dat geval zijn leerkrachten voortdurend alert op het zich voordoen van sociaal-emotionele woorden, het ontbreken van bepaalde sociale vaardigheden en/of het maken van sociaal-emotionele vergissingen. Korte tijd na de signalering zetten de leerkrachten de bijbehorende soemokaart in en passen deze aan de situatie in de groep aan. M.a.w. de leerkrachten sluiten aan bij wat kinderen bezighoudt of wat er zich voordoet in de groep.

De soemokaarten zijn ontwikkeld in de praktijk. Gedurende een aantal jaren hebben drie basisscholen steeds ideeën en uitgewerkte lessen aangereikt. Tegelijk kregen deze scholen uitgewerkte kaarten om uit te proberen in hun groepen. Een woord van dank gaat daarbij uit naar de leerkrachten van:

- OBS De Striepe te Oldeholtpade,
- OBS De Klaeter te De Hoeve,
- OBS De Drie Dorpen te Oldeholtwolde.

Een bijzonder woord van dank richten we postuum aan Anne Mulder, leerkracht van OBS De Striepe te Oldeholtpade. Kinderen brengen tot sociaal weerbare, vrolijke en evenwichtige mensen was zijn grote doel. Hij begreep dat dit fundamenteel was voor het hele leven en hij leefde het de kinderen en ons voor. Zijn soemokaarten hadden een bijzonder karakter.

Conceptkaarten zijn verspreid onder basisscholen in Friesland. Alle leerkrachten die bereid waren ons deelgenoot te maken van hun ervaringen willen we op deze plaats bedanken.

Onmisbaar in de eindfase was Bertus Zijlstra. Bij dezen willen we hem bedanken voor de vele uren die hij besteed heeft aan het redigeren van teksten en tekeningen, maar bovenal voor zijn optimisme, humor en positieve reflectie.

Februari 2004
Wiebren de Jong

1. Inleiding

Scholen doen nadrukkelijk pogingen om kinderen te helpen bij hun sociaal-emotionele ontwikkeling. In vrijwel alle schoolgidsen en –plannen is in verschillende bewoordingen te lezen dat scholen kinderen willen

- ondersteunen in hun zelfvertrouwen en hun weerbaarheid willen bevorderen;
- leren omgaan met gevoelens van zichzelf en anderen;
- helpen zich op adequate wijze te gedragen;
- leren respectvol met elkaar om te gaan;
- onderwijzen in algemeen aanvaarde normen en waarden;
- leren conflictsituaties op te lossen op een voor alle partijen aanvaardbare wijze;
- niet alleen met hun hoofd maar ook met hun hart te laten werken;
- enz.

Vrijwel zonder uitzondering beschouwen scholen het als hun taak om zich te richten op het uitbreiden van sociaal-emotionele competenties bij hun leerlingen. Bovendien merken we nadrukkelijk dat de politiek en de maatschappij naar het onderwijs kijken als het gaat om het geven van aandacht aan belangrijke normen en waarden en aan de vorming van verantwoordelijkheidsbesef bij jonge mensen. Praktijkervaringen wijzen uit dat de sociale en emotionele vorming tijdens het onderwijs van belangrijke invloed is op de verdere ontwikkeling. Ten slotte wordt in de Kerndoelen Basisonderwijs aangegeven dat het onderwijs zich dient te richten op een brede ontwikkeling. We zien sociaal-emotionele doelen met name terug in de leergebiedoverstijgende kerndoelen, namelijk in de thema's zelfbeeld en sociaal gedrag en bij de vakspecifieke kerndoelen, namelijk 'Gezond en redzaam gedrag'.

Ondanks goede bedoelingen en goede wil, vragen uit de maatschappij en eisen vanuit de Inspectie voor het basisonderwijs, hebben scholen moeite om inhoud te geven aan de ondersteuning van de sociaal-emotionele ontwikkeling van hun leerlingen. Leerkrachten blijken nogal vrijblijvend om te gaan met deze ontwikkeling. Men reageert vaak alleen als er zich problemen voordoen, bijvoorbeeld een kind pakt het gum van een ander kind en dit leidt tot een scheldpartij. Of men reageert niet, bijvoorbeeld als een kind nooit wordt uitgenodigd voor een verjaardagsfeestje. Natuurlijk is het van belang om te reageren op probleemgedrag, maar het is even belangrijk om dat probleemgedrag te voorkomen.

Dat vereist een preventieve ondersteuning van de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen. Die preventie om problemen vóór te zijn moet systematisch worden aangepakt. Stap voor stap moeten kinderen sociaal-emotionele kennis opdoen, sociale vaardigheden leren hanteren en sociaal-emotionele denkfouten vermijden. Net zoals kinderen leren lezen: letters en woorden leren, vaardig worden en fouten vermijden en dat op een steeds hoger niveau. Daarvoor zijn methoden of leergangen noodzakelijk. Die methoden zijn op de markt en ook reeds op een groot aantal scholen aanwezig. Helaas blijken de methoden niet elke week gebruikt te worden en blijven ze soms op de plank liggen.

Over het algemeen noemen scholen de volgende problemen bij het hanteren van de methoden:

- het ontbreekt aan tijd om 45 – 60 minuten per week vrij te kunnen maken;
- de methoden zijn niet flexibel genoeg om aan te kunnen sluiten bij sociaal-emotionele problemen die op een bepaald moment in een groep 'hot' zijn;
- de lessen kosten (té) veel voorbereidingstijd;
- de behandelde onderwerpen zijn niet altijd praktisch relevant voor de leerlingen;
- de gekozen werkvormen leiden tot onrust in de groep en zijn niet altijd werkbaar voor alle leerkrachten;
- de behandelde onderwerpen zijn nogal eenzijdig, bijvoorbeeld weinig aandacht voor sociale kennis;
- de methoden zijn duur.

2. Bedoeling

Voorgaande heeft geleid tot de ontwikkeling van de soemokaarten. Deze kaarten voor de ondersteuning van de **sociaal-emotionele ontwikkeling** van leerlingen in het (speciaal) basisonderwijs ondervangen voorgaande knelpunten. De kaarten vormen voor leerkrachten van groep 1 tot en met 8 een praktische ondersteuning bij het preventief en systematisch opzetten van een leergang sociaal-emotionele ontwikkeling. In de titel zit de worsteling verborgen die het kan zijn om mensen te leren denkfouten te vermijden, goede sociale vaardigheden op te bouwen en kennis te geven van sociale begrippen, met als doel sociaal-emotionele competenties van de leerlingen uit te breiden.

Aan het begin van de week wordt een kaart geïntroduceerd gedurende ongeveer 15 minuten. Deze kaart met een bepaald onderwerp (een sociaal-emotioneel begrip, een sociale vaardigheid of een sociaal-emotionele vergissing) wordt gekozen naar aanleiding van ‘wat speelt’ in de desbetreffende groep(en). Er is dus gekozen voor een schoolspecifieke benadering.

De kaarten bevatten concrete aanwijzingen en voorbeelden: direct klaar voor gebruik. Desgewenst, vooral afhankelijk van de motivatie van de kinderen, kan men gedurende de week nog terugkomen op het onderwerp. Ook daarvoor geven de kaarten concrete suggesties.

De kaarten zijn ontwikkeld in de praktijk. Dat wil zeggen in en met leerkrachten van een aantal basisscholen. Als zodanig is steeds gelet op de praktische bruikbaarheid en uitvoerbaarheid. Per leeftijdsgroep zijn 25 kaarten ontwikkeld. In principe is er daarmee leerstof voor ongeveer 25 weken, maar scholen/ individuele leerkrachten kunnen de leergang aanvullen met eigen samengestelde kaarten en eenvoudig invoegen in de leergang. Een prima initiatief. Scholen kunnen ook volstaan met het aanbieden van de 25 kaarten: ervaringsgegevens uit de ontwikkelscholen leert dat sommige onderwerpen en kaarten zich lenen voor een langere periode dan een week.

De soemokaarten zijn ‘dekkend’ voor wat betreft de leergebiedoverstijgende kerndoelen, gegroepeerd rond de thema’s ‘4 Zelfbeeld’ en ‘5 Sociaal gedrag’. Vanzelfsprekend komen betreffende kerndoelen niet alleen tijdens het onderwijs aan de hand van de soemokaarten aan de orde: het zijn vakoverstijgende doelen.

Zelfbeeld

- 4 De leerlingen leren met hun mogelijkheden en grenzen om te gaan:
- ze hebben zelfvertrouwen;
 - ze kunnen gedragsimpulsen beheersen;
 - ze kunnen en durven voor zichzelf en anderen op te komen.

Sociaal gedrag

- 5 De leerlingen leveren een positieve bijdrage in de groep:
- ze gaan respectvol met anderen om;
 - ze handelen naar algemeen geaccepteerde normen en waarden;
 - ze respecteren verschillen in levensbeschouwing en cultuur;
 - ze durven in de groep voor hun eigen standpunt uit te komen;
 - ze houden rekening met gevoelens en wensen van anderen;
 - ze durven in de groep steun te geven aan iemand met een afwijkend standpunt;
 - ze nemen verantwoordelijkheid voor te verrichten taken.

Uit: Kerndoelen basisonderwijs, 1998 (OC&W, Den Haag)

Bovendien geven de soemokaarten adequate leerstof als het gaat om de invulling van het vakspecifieke kerndoel nummer 24, behorende tot het onderdeel 'Gezond en redzaam gedrag'.

- 24 De leerlingen weten dat zichzelf en andere mensen sociale en affectieve behoeften hebben:
- ze kunnen opkomen voor zichzelf;
 - ze kunnen rekening houden met anderen.

Uit: Kerndoelen basisonderwijs, 1998 (OC&W, Den Haag)

3. De kaarten

Ad 3.1 Algemeen

De soemokaarten zijn opgeborgen in vier mappen. Op de mappen staat een groepsaanduiding: groep 1, 2 en 3, groep 3, 4 en 5, groep 5, 6 en 7 en groep 7 en 8. De 'bandbreedte' van de groepen geeft al aan dat de groepsaanduiding een indicatie is. De school bepaalt zelf welke kaart in welke groep besproken wordt.

In elke map zitten 50 kaarten. Strikt genomen zouden bijvoorbeeld uit de map van groep 5, 6 en 7 in groep vijf 25 kaarten geselecteerd en vervolgens besproken kunnen worden, terwijl in het volgende schooljaar (groep zes) de overige 25 kaarten aangeboden worden. In een combinatiegroep 5/6 wordt in het eerste leerjaar, aan beide groepen tegelijk natuurlijk, een keuze gemaakt van 25 kaarten en deze worden aangeboden. In het tweede leerjaar komt de rest aan de orde. Indien een school werkt met een combinatie van drie groepen, bijvoorbeeld groep 3, 4 en 5, zal een selectie gemaakt kunnen worden uit de mappen voor groep 3, 4 en 5 en de map voor groep 5, 6 en 7, eventueel nog aangevuld met een enkele kaart uit de map voor groep 1, 2 en 3. Dus: 25 kaarten voor leerjaar één, 25 kaarten voor leerjaar twee en 25 kaarten voor leerjaar drie.

Voor in elke map bevindt zich een kopieerbare overzichtslIJst van alle kaarten die in de betreffende map zijn opgeborgen. Deze lijsten bieden de mogelijkheid om met een datum- of weekaanduiding aan te geven welke kaart wanneer in het schooljaar aan de orde is geweest.

Achter in elke map zijn als bijlage werkbladen opgenomen. Het nummer van de soemokaart correspondeert met het nummer van het werkblad.

Op de soemokaarten wordt onderscheid gemaakt in sociaal-emotionele woorden, sociale vaardigheden en sociaal-emotionele vergissingen. Kinderen moeten een aantal sociaal-emotionele woorden kennen en weten wat ze betekenen. Het gaat om kennis van een aantal begrippen die kinderen nodig hebben als ze nadenken over en handelen in sociaal-emotionele situaties waarin ze komen te verkeren. Het gaat om woorden als blij, trots, pijn, chanteren, condoleren, enz. In de sociaal-emotionele woorden zijn ook waarden en normen verwerkt, zoals eerlijkheid, respect, enz.

Bij sociale vaardigheden gaat het om het leren van concrete handelingen bij het omgaan met anderen. We moeten hierbij denken aan het juist gebruiken van de telefoon, iemand feliciteren, je voorstellen aan iemand, iemand een pluimpje geven, enz.

De kaarten die gaan over sociaal-emotionele vergissingen richten zich op gedrag en uitspraken van kinderen die botsen met algemeen aanvaarde waarden en normen. Het gedrag en/of het taalgebruik van betreffende kinderen komt vaak voort uit hetgeen ze gehoord of geleerd hebben uit hun omgeving. Bijvoorbeeld als iemand mij slaat, mag ik terugslaan. Of: de lantaarnpaal is van niemand, dus mag ik de paal 'uitschoppen'. Of: ik heb er niet mee gespeeld, dus ik hoef het ook niet op te ruimen. Dergelijke uitspraken/gedragingen zijn onacceptabel: het is een vergissing. Er schuilt een verkeerde sociaal-emotionele attitude achter. Kinderen moet geleerd worden waarom ze zich vergissen en wat er tegenover de denkfout zou moeten staan.

Overigens is er niet steeds sprake van een strikte scheiding tussen woorden, vaardigheden en vergissingen. Als de vaardigheid condoleren wordt besproken in groep 7 en 8 is er tevens aandacht voor wat condoleren is (sociale kennis).

Sociaal-emotionele woorden komen in vrijwel alle groepen evenveel aan bod. Daarbij komen eenvoudiger begrippen in de onderbouw aan de orde, terwijl begrippen als chanteren, belangstelling, egoïst, enz. in de bovenbouw besproken worden. Tegelijk is het zo dat bepaalde begrippen zoals eerlijk, dom/ stom, vriend(in) steeds op een hoger niveau aan de orde komen. Sociaal-emotionele vergissingen zijn het meest actueel in de bovenbouw, terwijl het aanleren van sociale vaardigheden een grotere rol speelt bij jongere kinderen. Ook met betrekking tot de vaardigheden zien we dat bijvoorbeeld telefoneren in zowel de map van groep 1, 2 en 3, als in de map van groep 5, 6 en 7, als in de map van groep 7 en 8 voor komt: steeds op een hoger niveau en met een iets andere insteek.

Woorden, vaardigheden en vergissingen zijn als volgt over de vier mappen verdeeld:

	Map 1 groep 1, 2 en 3	Map 2 groep 3, 4 en 5	Map 3 groep 5, 6 en 7	Map 4 groep 7 en 8
Woorden	26	24	22	22
Vaardigheden	18	18	18	14
Vergissingen	6	8	10	14
Totaal	50	50	50	50

Ad 3.2 De voorkant van de kaarten

Op de voorkant van de soemokaarten is aangeduid tot welke categorie het onderwerp van de kaart behoort: woorden, vaardigheden of vergissingen. Bovendien is een suggestie gegeven van de groep, waarin het onderwerp het beste uit de verf lijkt te komen. Scholen beslissen zelf of ze deze suggestie overnemen. Elke kaart is genummerd. Het nummer geeft de positie van de kaart aan in de oorspronkelijke map. Met behulp van dit nummer kunnen de kaarten op het eind van een schooljaar weer op orde worden gebracht. Met de nummering moet niet de suggestie gewekt worden dat de kaarten in deze volgorde behandeld moeten worden.

Op de voorkant is in een groot lettertype het onderwerp van de soemokaart aangeduid. Het is de bedoeling dat de kaart tijdens de introductie opgehangen wordt op het prikbord. Om de kaarten netjes en schoon te houden, is het verstandig een kopie van de voorkant van de kaart te maken en niet de originele kaart op het prikbord te hangen.

Op de voorkant van elke kaart staat een illustratie, die een verduidelijking geeft van het onderwerp. Meestal blijkt de tekening vooruit op een verhaal waarmee de soemokaart wordt geïntroduceerd of op een situatie die beschreven is op het vervolgblad.

Ad 3.3 De vervolgbladen

Eén of meer vervolgbladen bevatten concrete aanwijzingen met betrekking tot de introductie van het onderwerp en de verdere verwerking gedurende de week of weken. De introductie bestaat bijvoorbeeld uit een voorlees- of vertelverhaal, een liedje, een gedicht, een voorbeeld uit de praktijk, een rollenspel, een krantenartikel, een tekening of plaatje tonen, kaartjes omhoogsteken, enz.

Na de introductie stelt de leerkracht een aantal vragen om een gesprek op gang te brengen, denken kinderen in twee- of drietallen na over stellingen, vullen ze een werkblad in, oefenen de kinderen een vaardigheid, enz. Ten slotte wordt steeds een lijn getrokken naar een verdere uitdieping van het onderwerp gedurende de week.

In de handreikingen aan de leerkracht worden steeds ‘voorbeelden’ genoemd. Zo staan er bij de vraag ‘Mag je iemand wel eens wat minder leuk vinden?’ de volgende voorbeelden:

Bijvoorbeeld:

Over het algemeen zou je kunnen zeggen dat het onmogelijk is om alle kinderen even aardig en lief te vinden. Dat betekent niet dat je onfatsoenlijk en grof tegen de ander mag zijn en andere kinderen mag uitschelden, klieren, te kijk zetten of zelfs pesten.

Steeds als er op de vervolgbladen van de soemokaarten ‘Bijvoorbeeld:’ staat, worden suggesties en mogelijkheden aangedragen. Er is gekozen voor ‘Bijvoorbeeld:’ om aan te duiden dat er andere mogelijkheden, gedachten, visies zijn die meer passen bij de denkbeelden van school, ouders en leerkrachten. Gebruikers moeten dan ook zeker niet nalaten het ‘Bijvoorbeeld:’ achterwege te laten en de eigen mening, waarde of norm er voor in de plaats te stellen. Op deze wijze wordt voorkomen dat de soemokaarten moraliserend en vóórschrijvend zouden zijn bij de invulling van sociaal-emotionele woorden, vaardigheden en vergissingen.

Op de vervolgbladen is steeds aangegeven of nog verdere materialen nodig zijn. Dit is maar beperkt het geval. Wel wordt in de hogere groepen regelmatig gebruik gemaakt van een werkblad. Deze werkbladen zijn als bijlage opgenomen in de oorspronkelijke map. De werkbladen hebben het karakter van invulbladen: door het zetten van een kruisje, vol maken van een rondje, reageren kinderen op stellingen. M.a.w. de werkbladen zijn snel in te vullen en kosten over het algemeen weinig tijd.

Bij de handreikingen aan de leerkracht wordt vaak de mannelijke term gebruikt, bijvoorbeeld ‘hij’. Natuurlijk kan daar ook de vrouwelijke vorm voor gelezen worden.

4. Werkwijze

Het is de bedoeling dat aan het begin van elke week een sociaal-emotioneel begrip, vaardigheid of vergissing aan de orde komt, dan wel een onderwerp van de vorige week wordt afgerond. Alleen op deze wijze wordt op een systematische manier ondersteuning geboden aan de sociaal-emotionele ontwikkeling.

De soemokaarten zijn vooral motiverend en krachtig als het onderwerp aansluit bij een situatie zoals die zich kortgeleden heeft afgespeeld of voorgedaan bij een groep kinderen. Het is aan te bevelen om alert te zijn op bijvoorbeeld een kind dat oneerlijk doet tijdens een spelletje, een kind dat bloost en daar zichtbaar last van heeft, een leerling die zonder iets te zeggen een gummetje teruggeeft. Vervolgens moet in de week daarop een passende soemokaart aan de orde worden gesteld, bijvoorbeeld de vergissing ‘Als ik niet kan winnen, mag ik vals spelen’, of het woord ‘blozen’, of de vaardigheid ‘bedanken’.

Het is niet aan te bevelen een soemokaart in te zetten op het moment dat zich iets voordoet, bijvoorbeeld een ruzie, scheldpartij, een kind dat heftig bloost, enz. De kinderen zijn dan vaak te opgewonden, moeilijk aanspreekbaar en ze stellen zich onvoldoende 'open'. De leerkracht zal op dat moment curatief moeten optreden en de kaart voor de volgende week moeten bewaren.

Na de introductie van de soemokaart wordt (een kopie van) de voorkant van de kaart in het lokaal opgehangen.